

ש"ס (5) גי' רש"ל נקמן,

תורה אור השלם

1 לזה רשע ולא ישלם
וצדיק חונן ונותן:
ההלים לו כא
2 פצני והצילני מיד בני
גבר אשר פיהם דבר שאו
וימינם וימן שקר:
ההלים קמ"ה יא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אונק
וכי לא בני למשקל ג'ל'
וישנה ליה נמחק: (ב) כ"ד
ויחלו מירי בדין לער"ס:
(ג) תוס' ד"ה אצל וכו' דלא
מפתח לאוקומה כגון דלא
דיעי:

מובן תוספות

א. שאין שבוירי אלא
עליו דהוא אמר ליה אין לך
פרעון אלא ממי. ומכ"כ.
ב. דלמא חושש הוה שמו
יקנה נכסיו ויעשירי לאחר
ומן שטרף בעל חובו.
לפיכך הוה מעיד ע"ה
מכ"כ. ג. שבר החוקה
ואין אדם מעלה על לבו
כדי שיעיד עדות שקר.
מכ"כ. (ועיי' מה שדין א"ר
ד. דאחריהו
דאונק לא קביל ע"ה.
ה. כגון שטען
לקוח אדם בידי אחר
לשטורח א"ר בבתרא אומנא
כדפ"ה. ו. [כיון שפטר
כדפ"ה. ו. רגלים הוה
שבתורא אומנא הוה
שאלו באר בתורה מכר הוה
לו לפרש. נמכ"כ.
ז. כדאיתא בביבועת
(ד''). נמכ"כ. ח. וחקשה
ר"מ א"ר לן קמך שטען
ליה אביי לרבה מרואה עברו
ברך אומן לשני ליה כגון
שיגיל לתקן אצלו לכך
נהא כפי ר"י ז"ל כ"י
כחוקה תתן. שטעמ' שטע
מק' דא"ר לא
שבקת חיי לבתורא אומנא.
כ"י מנפ'. ל. לאו למימרא
דאביי לית ליה מגווגיב אומן
דהא שפתא מוכחא לקמן
דאית ליה מגו. נמכ"כ.
יא. [נדלגבי אומן ככליה
העשוין
ולהשכיב. יב. ה. דהא
אפי' ככליה העשוים
להשאל ולהשכיר שייך
נאמן לומר לקוחין הן כיון
אם לא דאין אומן. רש"י.
יג. דאמת דאפי' בורה
נאמן ועשויה לאומן בורה
שטאר כל אדם. שט.

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא מה.

עין משפט ג'ר מצוה

ק"א א מ"י פ"ע מהל'
מכ"כ ח' ד סמך לאון
ק"ע טו"ש"ע ח"מ ס"י רכ"ה
ס"עק 3:
ק"א ב מ"י פ"ע מהל'
טו"ש"ע ח"מ ס"י רכ"ה
ס"עק 4:
ק"ב ג מ"י פ"ע מהל'
טו"ש"ע ח"מ ס"י רכ"ה
ס"עק 3:

רבינו גרשום

הכי דמי. האי מוכר: א'
דאית ליה ארעא אחריתי.
חזן מוז שוכר אפאי לא
מצי מסהיר ויהא ע"ה
דידיה אק הור בעל חובו
וגבי מהווא חרקה דשירי לו
ולא על הלוקח. ואי דלית
ליה ארעא אחריתי אפאי
לא מצי מסהיר אה לא
נוגע בעדות דכיון דלית ליה
קרקע מאי נפקא ליה מיניה.
כלומר אפאי איכפת לו אם
לא היה מוצא בעל חובו
לגבות כלום מן הלוקח סוף
סוף אין יכול בעל חובו
לחזור לגבות ממנו שהרי
אין לו כלום הלכך מה לו
למכור לשקר ואפאי נוגע
בעדות הוה: לעולם דלית
ליה ארעא אחריתי למכור.
ורקאמתא א"י הכי מה לו
לשקר אפאי חיישנן שטום
דלא ניחא ליה דליקרייה
לה רשע ולא ישלם וניחא
ליה דלישכח בעל חובו
בשטרף מיד מן הלוקח:
סוף סוף. כי הוה טרף ליה
בלוק חובו לגבי הלוקח הרי
קודא לו לזה רשע
ולא ישלם. לא דמיצי אפר
ליה מוכר להכי זבני כך
שלא באחריות דלא ליהוה
ליה עוד שום תרומה הוה
דלקין לעילא. מבל
לא"י: ודנחתין לתתא. מא"י
לבלב כלומר וזו דיעין
הכל הוא ידע. ולא אומן
דמפצי ליה אלא כשאין
מכיר בה הלוקח שהיא בת
חמורו ומכ"כ: לא מפצי
ליה. דהשתא ידע דעובר
כוכבים באונק לקוחה ממנו
ולא ברין: אפי' אומן.
לחיכא שאין מכיר בה שהיא
לחמורו דמפצי ליה אלא
דקא אנוס ליה עובר כוכבי'
בלא אוכפא אדאכל למימר
מה שהויר אנוס ומה שלא
הכיר לאו ומש"ה דינא
הוה דמפצי ליה אבל אנוס
התרויחו לא מפצי ליה:
אמימר כ"י: פ"סקא אומן
שמתקן כלים אם מבקש
ממנו בעל הבית שיחזור לו
את כליו אפי' דאין רואוהו
בירו אין לו חוקה לאומן
לומר לקוח הוא בידי: אמר
רבה ל"ש: דאין לו חוקה
אלא שפט לו בעל הבית
בעדים דאפי' דלא דאחר
בירו אין לו חוקה לאומן
לומר לקוח הוא בידי משום
דבכיר ליה המפקיד אצל
חבירו בעדים צריך לחזור
לו בעדים אבל מסר לו
שלא בעדים אפי' דאחרוהו
בירו יש לו חוקה דמתוך
שיכול לומר לאי דבריהם
מעולם. לא נתת לי שום
כלי לתקן: אמר ליה אביי
אפי' אפי' בעדים. מסר לו
כיון דלא דאחרוהו חוקה
מתוך שיכול לומר לו כ"י.
משום דמשמע לו המפקיד
אצל חבירו בעדים אין צריך
להחזיר לו בעדים:

אי דאית ליה ארעא אחריתי ע"ה הדר. הוה מצי לשנויי כגון
שעשה אפומיקי דלא לא הדר לארעא אחריתי דאית ליה^א ואם
תפול ציד המערער יפרע לו אחרת ומש"ה אינו מעיד עליה לנוגע
צעדות הוה: **מ"א** נפקא מינה. תימיה דמ"מ שיפטרו אם יתעשר^ב
ושמא צביציל כן אין לפסולו לעדות
כיון דהשתא לא מרואח מינדי:^ג

דינא הוא דמפצי ליה. תימיה
לרש"י דלית ליה אפומיקי
ראייה דצדקין טרפה ושלם לך דאפילו
לגבי ישראל מצי למימר הכי כל שכן
לגבי עכו"ם^ד יש לומר דמיירי כגון
שצדני עכו"ם דן עמו וצדנייה הוה
דעכו"ם הלכך חייב לפוטו:

אבל מסר לו שלא בעדים מתוך
שיכול לומר בו. אין לפרש
מתוך שהיה יכול לומר לו ככלל
דהא צראה מיירי ומוכחא אתקפתא
דאפי' דראה עצדו אלא ה"פ מתוך
שיכול לומר לא היו דברים מעולם
שצא לידו צמורה אומנות אלא צמורת
מכ"כ אי נמי אמה מכרתו לאמר ולאחר
מכרו לי דפ"י הקונטרס ואם תאמר
מאי אריא אומן דאין לו חוקה היכא
דמסר לו צעדים אפי' אחר נמי כיון
שאם עדים שצא לידו צמורת פקדון
ואפילו לא ראה למאי דמסיק פקדון
להחזיר לו צעדים ולקמן פריך לה אצל
מכל מקום קשה דמאי ס"ד דרעה וי"ל
כגון שמסר לו צעדים סתם ולא פירש
צעדיהם אלא צמורת מכר אם צמורת
פקדון ולהכי דוקא אומן אין לו חוקה
דמסתמא לתקנו מסר לו כיון דלא
פירש^ה אצל אחר מלמא פירש שהוא
פקדון מסתמא מכר או מתנה הוה^ו ורב נחמן צר יתכן דפריך בסוף
הסוגיא אומן הוה דאין לו חוקה הא אחר יש לו חוקה לא מסתמא ליה
לרב נחמן לאוקומה צראה בלא ידיעה בלא שכיח כדפריך^ז [לעיל
מיניה] אי דאיכא עדים ליחזו עדים מאי קאמרי דלא שכיח שימסור
צעדיהם אלא ידעי והכא נמי רב נחמן צר יתכן לא פריך
אלא מנה סתמא וזהו פריך אי דאיכא עדים אחר אמאי יש לו
חוקה הא ע"כ ידעי עדים דצמורת פקדון אמת ליה ליה דלא מסתמא
לאוקומה^ח דצדק דלא ידעי דלא שכיח כלל הקשה צקונט' אמאי
יש חוקה לאומן מ"ש מדברים העשוין להשאל ולהשכיר ומיך
דצדק העשוין להשאל ולהשכיר שייך גבי כל אדם אבל הא
מצי למימר אומן איך רגיל אצלי לתקן^ט וי"ל אומר דאפי' רגיל לתקן
אצלו יש לחלק דצדק העשוין להשאל ולהשכיר שייך בין לגבי
אדם שמכר שהוא נאמן בין אמר שאלו עדים אחר אמאי יש לו
להעמיד עדים כצראה להשאל ולהשכיר שאל להשיר עצמו שם רע
דשכיניו אצל לאומן א"ר ח"ך הוה לתקן יכול ליתן לאומן המכיר
שהוא נאמן או להציג עדים לכך יש לו חוקה שלא צעדים^י:
א ה"פ אפי' בעדים נמי מתוך שיכול לומר חוזה ר' ב"ו. פירו' א'
שבגמא לדידי דלא מפליגנא בין יש עדים לאין עדים אלא צראה
הוה דמפליגנא היכא דראה אפילו היכא דליכא עדים לא מהימין^{יא}
כדאמר אביי בסמוך והיכא דלא ראה אף על גב דאיכא עדים
מהימין צמינו דמ"י אמר החזרתי לך^ב אלא לדיך^ג דאיכא דאיכא
עדים

פ"י רש"ל הוה שוקל והלכך דינא הוה דמפצי
ליה כמנה הפ"ה את דוד עצדו מחרצ רעה (תהלים קמ"ד) ויציא עדים
וידון עם העכו"ם אולי ויציאנו מידו (י' דעכו"ם יימי דינא הם. ודוקא
עכו"ם אצל קאנים ליה ישראל לא מפצי ליה אלא יתבענו צדקין דאין כח
לישראל לגזור חמור ומחזירו בלא עדים ובלא ראייה: ולא אמר. דלכ"י
מוכר לבנות חמור אלא שאין מכיר בה לוקח שאלו את חמורו של
מוכר דאיכא למימר הדין עם העכו"ם: אצל הכיר זה ג' לא.
מצעי ליה לפטומו כיון דצדק ידוע הוה שגדלה צימו של מוכר וסתם
עובד כוכבים אנס הוה מסתברא דשלא כדיו אנסו העכו"ם: ולא אמר.
דפנפי ליה היכא דאין מכיר בה אלא דלא אנוס את החמור ואת
האוכף כיון דהניח את האוכף מסתברא דשלו הוה נוטל. והלכך נקט
חמור אצל פרה וטליה ליה לאומן הוה חילוק דאוכף: לא. מפצי
ליה דקסמ עובד כוכבים אנס הוה: אפילו ניכא לאומן הוה מכיר בה
שהוה את חמורו ולא אנוס לאכופא אפילו הכי לא מפצי ליה דקסמ
עובד כוכבים אנס הוה^א [והכי קי"ל משום דאמימר צמורה הוה]: אומן אין
לו חוקה. מתי' היא דקמתי [מג.] האומן ויארסין. כל חדא חדא צבא
מפרש להו ואולי: אמר רבה לא שנו. דאין לו חוקה לטעון לקוח
הוה צדק וזכ"ל לשלם האומן לבעל הבית את גבדיו או את כליו:
אלא שמסר לו. בעל הבית לאומן טלימו פנפי עדים לתקנו והלכך
אפילו אין אנו רואים עכשו הטליה ציד האומן ובעל הבית תובעו
טלימו אין האומן יכול לטעון החזרתי לך דאפי' ליה לרבה המפקיד
אצל חבירו צעדים צריך להחזיר לו צעדים כדמפרש לקמיה [ע"ב] והיה
לו להחזירו צעדים וכל שכן שאנו רואין אותו צבית האומן שאין יכול לטעון לקוח
הוה צדק וזכ"ל לשלם האומן לבעל הבית את גבדיו או את כליו:
אלא שמסר לו. בעל הבית לאומן טלימו פנפי עדים לתקנו והלכך
אפילו אין אנו רואים עכשו הטליה ציד האומן ובעל הבית תובעו
טלימו אין האומן יכול לטעון החזרתי לך דאפי' ליה לרבה המפקיד
אצל חבירו צעדים צריך להחזיר לו צעדים כדמפרש לקמיה [ע"ב] והיה
לו להחזירו צעדים וכל שכן שאנו רואין אותו צבית האומן שאין יכול לטעון לקוח
הוה צדק וזכ"ל לשלם האומן לבעל הבית את גבדיו או את כליו:

לו להחזירו צעדים וכל שכן שאנו רואין אותו צבית האומן שאין יכול לטעון לקוח
הוה צדק וזכ"ל לשלם האומן לבעל הבית את גבדיו או את כליו:
אלא שמסר לו. בעל הבית לאומן טלימו פנפי עדים לתקנו והלכך
אפילו אין אנו רואים עכשו הטליה ציד האומן ובעל הבית תובעו
טלימו אין האומן יכול לטעון החזרתי לך דאפי' ליה לרבה המפקיד
אצל חבירו צעדים צריך להחזיר לו צעדים כדמפרש לקמיה [ע"ב] והיה
לו להחזירו צעדים וכל שכן שאנו רואין אותו צבית האומן שאין יכול לטעון לקוח
הוה צדק וזכ"ל לשלם האומן לבעל הבית את גבדיו או את כליו:
אלא שמסר לו. בעל הבית לאומן טלימו פנפי עדים לתקנו והלכך
אפילו אין אנו רואים עכשו הטליה ציד האומן ובעל הבית תובעו
טלימו אין האומן יכול לטעון החזרתי לך דאפי' ליה לרבה המפקיד
אצל חבירו צעדים צריך להחזיר לו צעדים כדמפרש לקמיה [ע"ב] והיה
לו להחזירו צעדים וכל שכן שאנו רואין אותו צבית האומן שאין יכול לטעון לקוח
הוה צדק וזכ"ל לשלם האומן לבעל הבית את גבדיו או את כליו:
אלא שמסר לו. בעל הבית לאומן טלימו פנפי עדים לתקנו והלכך
אפילו אין אנו רואים עכשו הטליה ציד האומן ובעל הבית תובעו
טלימו אין האומן יכול לטעון החזרתי לך דאפי' ליה לרבה המפקיד
אצל חבירו צעדים צריך להחזיר לו צעדים כדמפרש לקמיה [ע"ב] והיה
לו להחזירו צעדים וכל שכן שאנו רואין אותו צבית האומן שאין יכול לטעון לקוח
הוה צדק וזכ"ל לשלם האומן לבעל הבית את גבדיו או את כליו:
אלא שמסר לו. בעל הבית לאומן טלימו פנפי עדים לתקנו והלכך
אפילו אין אנו רואים עכשו הטליה ציד האומן ובעל הבית תובעו
טלימו אין האומן יכול לטעון החזרתי לך דאפי' ליה לרבה המפקיד
אצל חבירו צעדים צריך להחזיר לו צעדים כדמפרש לקמיה [ע"ב] והיה
לו להחזירו צעדים וכל שכן שאנו רואין אותו צבית האומן שאין יכול לטעון לקוח
הוה צדק וזכ"ל לשלם האומן לבעל הבית את גבדיו או את כליו:

המפקיד